

**Elintarviketeollisuusliitto ry:n
ja sen toimialayhdistysten
ohje kilpailulainsäädännön
noudattamisesta**

Elintarviketeollisuusliitto

Sisällysluettelo

Ohjeen tarkoitus.....	3
Elintarviketeollisuusliiton tehtävät.....	4
Kilpailulainsäädännön huomioiminen ETL:n toiminnassa.....	4
Neuvonta jäsenyritysten yksittäisissä sopimuskysymyksissä.....	6
Toimialakohtaiset suositukset	7

Ohjeen tarkoitus

Kilpailulainsäädännön keskeiset säännöt on tärkeää tuntea ja niitä tulee noudattaa kaikessa ETL:n ja sen toimialayhdistysten toiminnassa. Ohjeen tarkoituksena on antaa yleiset ohjeet kilpailulainsäädännön noudattamisesta Elintarviketeollisuusliiton kokouksissa ja muussa toiminnassa.

Ohje on tarkoitettu Elintarviketeollisuusliitto ry:n henkilöstölle sekä niille jäsenyritysten edustajille, jotka osallistuvat ETL:n toimintaan. Vaikka ohje ei ole tyhjentävä, sen tarkoituksena on turvata kilpailulainsäädännön noudattaminen ETL:n toiminnassa.

Tämä ohje perustuu Suomen kilpailulakiin ja EU:n kilpailua koskevaan sääntelyyn. Toimialajärjestöjen kilpailulainsäädännön rikkomisesta aiheutuvat seuraamusmaksut ovat ankaroitumassa kilpailuoikeuden tehokasta täytäntöönpanoa sääntelevän direktiivin myötä. Kilpailurikkomisen seuraamusmaksut perustuvat jatkossa toimialajärjestön jäsenten liikevaihtoon eivätkä enää yksin toimialajärjestön omaan liikevaihtoon.

Kilpailusääntöjen noudattaminen on siis entistä tärkeämpää ETL:n ja sen toimialayhdistysten toiminnassa. Myös ETL:n jäsenyritysten on suositeltavaa selvittää omat jäsenyydet eri toimialajärjestöissä ja kouluttaa kaikki edunvalvontaan osallistuvat henkilöt kilpailulainsäädännön noudattamiseen.

Elintarviketeollisuusliiton tehtävät

Elintarviketeollisuusliito on elintarviketeollisuuden eri toimialoja edustavien elintarvikkeiden ja rehujen valmistusta, pakkaamista tai muuta vastaavaa toimintaa harjoittavien yritysten sekä järjestöjen yhteinen toimialajärjestö.

Liiton tarkoituksena on elintarviketeollisuuden elinkeino- ja työnantajapoliittisena järjestönä edistää jäsenyritysten yleisiä talous- ja elinkeinopoliittisia etuja sekä jäsentensä yhteisiä etuja työsuhteita koskevilla asioilla.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto mm. tekee aloitteita ja antaa viranomaisille lausuntoja toimialaansa koskevilla kysymyksissä, seuraa elintarviketeollisuuden ja sen toimintaympäristön kehitystä sekä kotimaassa että ulkomailla. ETL ohjaa ja neuvoo jäseniään yritystoiminnan harjoittamista koskevan lainsäädännön soveltamisessa.

ETL neuvottelee ja tekee työehtosopimuksia sekä toimii neuvotellen jäsentensä ja näiden työntekijäin välisten työriitojen välttämiseksi ja sovinnolliseksi ratkaisemiseksi, sekä tukee ja avustaa jäseniään työriitojen aikana. ETL myös ohjaa ja neuvoo työlainsäädännön ja liiton alaan kuuluvien työehtosopimusten soveltamisessa.

ETL vahvistaa elintarviketeollisuuden ulkoista kuvaa harjoittamalla alaan liittyvää viestintää.

Kilpailulainsäädännön huomioiminen ETL:n toiminnassa

ETL toimii huolellisesti ja noudattaa toiminnassaan voimassaolevaa lainsäädäntöä. ETL:n harjoittama toiminta on lähtökohtaisesti sallittua ja hyväksyttävää. Hyväksyttävän edunvalvonnan tarkoituksena on vaikuttaa yleisellä tasolla toimialan toimintaedellytysten parantamiseen esimerkiksi vaikuttamalla lainsäädäntöön tai viranomaistoimintaan lausunnoin tai vastaavin keinoin.

Sallittua toimintaa ja keskustelunaiheita ovat yleensä esimerkiksi

- Elinkeinoelämän ja toimialan yleinen viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin kohdistuva edunvalvonta
- Työmarkkina-asiat
- Aloitteet, lausunnot ja sääntelymuutokset
- Keskustelu esimerkiksi työ- ja tuoteturvallisuusasioista sekä ympäristönsuojelua koskevista asioista

- Koko alan laadunvalvonta
- Kaikille avoimet tekniset standardit
- Koulutuskysymykset

ETL on elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä ja monet ETL:n jäsenyrityksistä kilpailevat keskenään samoilla markkinoilla. Tämän vuoksi ETL:n toiminnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota tehtyihin päätöksiin, mahdollisiin suosituksiin ja muihin toimenpiteisiin ja huolehdittava siitä, ettei ETL:n toiminnalla ole jäsenyritysten kilpailukäyttäytymistä yhdenmukaistavaa vaikutusta.

Vaikka edunvalvontatavoite sinänsä olisi sallittu, toimenpiteet tavoitteen edistämiseksi saattavat silti olla kilpailulaissa kiellettyjä. Kiellettyä on kaikki sellainen yhteistyö, jonka tarkoituksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristyminen tai jos yhteistyöllä on tällainen vaikutus, vaikka sillä näennäisesti olisi hyväksyttävä tarkoitus. Tavoitteet eivät sellaisenaan pyhitä keinoja, jos käytetyillä keinoilla rajoitetaan kilpailua.

Pääsääntöisesti aina kiellettyä yhteistyötä ovat

- Hintakartellit ja hinnoista sopiminen
- Hankintalähteiden ja markkinoiden jakaminen
- Kollektiiviset boikotit – sopimukset tai yhteisymmärrys, jossa kilpailijat kieltäytyvät tai uhkaavat kieltäytyä liikesuhteista tietyn kilpailijan, asiakkaan tai toimittajan kanssa.
- Tuotannon rajoittaminen sekä luottamuksellisten tietojen vaihto

Usein kilpailuoikeudellisesti ongelmallisia yhteistyömuotoja ovat

- Myynti- ja markkinointiyhteistyö erityisesti silloin, jos siihen liittyy hintayhteistyötä

Yhteistyömuodot, joita käytettäessä niiden kilpailuoikeudellinen sallittavuus on selvitettävä etukäteen

- Standardointi
- Tutkimus- ja kehitysyhteistyö
- Ostoyhteistyö, tuotantoyhteistyö
- Erikoistumissopimukset
- Yhteisyritykset

ETL laatii kaikkia ETL:ssa pidettäviä kokouksia varten asialistan, johon ei sisällytetä kiellettyjä aiheita. Kokouskeskustelut pidetään esityslistassa yksilöidyissä asioissa ja huolehditaan siitä, etteivät keskustelut siirry kiellettyihin aiheisiin.

Kokouksen puheenjohtajalla, yritysten edustajilla ja Elintarviketeollisuusliitto ry:n henkilöstöllä on velvollisuus toimia siten, että kilpailuoikeudellisesti kiellettyjä asioita ei käsitellä kokouksissa. Mikäli tällaista esiintyy, on jokaisella velvollisuus huomauttaa siitä ja tarvittaessa puheenjohtajan on keskeytettävä asian käsittely.

Kilpailusääntöjä on noudatettava ennen kokousta, kokouksen aikana ja kokouksen jälkeen sekä muissa epämuodollisissa yhteyksissä.

ETL kouluttaa henkilökuntaansa säännöllisesti kilpailusääntöjen noudattamisesta, ylläpitää ajantasaista kilpailuoikeudellista ohjeistusta ja tarjoaa kilpailulainsäädäntökoulutusta myös jäsenyrityksille. Jokaisessa toimielimessä on läsnä ETL:n palveluksessa oleva henkilö, joka hallitsee kilpailusäännöt.

ETL käyttää apunaan ulkopuolista kilpailuoikeusasianajajaa kaikissa vähänkin epäselvissä ja kilpailuoikeudellisesti relevanteissa tilanteissa. Esimerkiksi tehokkuusarvio teetetään aina ennen ryhtymistä menettelyyn, jota voidaan pitää kilpailulain 5 §:ssa tarkoitettuna kilpailijayhteistyönä.

Neuvonta jäsenyritysten yksittäisissä sopimuskysymyksissä

Yritysten väliin sopimuksiin liittyvän juridisen neuvonnan osalta on huomioitava, että myös neuvonta voi johtaa rajanveto-ongelmiin kilpailulainsäädännön näkökulmasta. Tällainen riski voi liittyä erityisesti tilanteeseen, jossa ETL antaa saman näkemyksen usealle jäsenyritykselle tai ETL:n suositellessa tiettyjä toimenpiteitä tai toimintamalleja yksittäisille jäsenilleen. Jäsenneuvonnassaan ETL varmistuu siitä, että se tai neuvottavat yritykset eivät samalla tule rikkoneeksi kilpailusääntöjä.

Yksittäisiä yrityksiä neuvottaessa on suositeltavaa pitää asia yleisellä tasolla ja tuoda esille näkemyksiä kilpailulainsäädännön sisällöstä liittyen esimerkiksi määräävän markkina-aseman väärinkäytön rikkomiseen.

ETL ei voi toimia aktiivisena osapuolena yritysten välisissä sopimuskysymyksissä, eikä se voi myöskään laatia suositusta tai suositella jäsenilleen vaihtoehtoisia sopimuksiin liittyviä menettelytapoja.

Toimialakohtaiset suositukset

Toimialakohtaisiin suosituksiin, myös vapaaehtoisin tai ei-sitoviin, sisältyy vakava kilpailuoikeudellinen riski. ETL:n toiminnassa kiellettyjä ovat toimialakohtaiset suositukset, jotka voivat vaikuttaa jäsenyritysten kilpailukäyttäytymiseen ja yhdenmukaistaa sitä suosituksen antamistavasta, oikeudellisesta muodosta tai sitovuudesta riippumatta.

Edellä on kuvattu ETL:n lähtökohtaisesti sallittua edunvalvontatoimintaa ja keskusteluaiheita. Kiellettyä toimintaa on antaa esimerkiksi hintoja koskevia tai yksityiskohtaisia, lajikkeita yksilöiviä suosituksia. Riskinä on, että suositusten voidaan tulkita ohjaavan liiaksi toimialan kannalta tärkeiden hyödykkeiden kysyntää ja tarjontaa sekä sitä kautta johtavan tuotannon yhdenmukaistumiseen, innovaatioiden vähenemiseen ja/tai joidenkin yritysten poissulkemiseen markkinoilta. Hintasuositukset puolestaan voivat yhdenmukaistaa yritysten hinnoittelua ja poistaa normaaliin markkinakäyttäytymiseen ja kilpailuun liittyvää epävarmuutta.

Yksityiskohtaisiin ja kilpailukäyttäytymistä yhdenmukaistaviin suosituksiin liittyvä keskustelu on kielletty kaikessa Elintarviketeollisuusliitto ry:n toiminnassa, myös toimialayhdistyksissä.

Mikäli suosituksia tehdään, niiden kilpailuoikeudellinen tehokkuusarviointi tulee tehdä aina etukäteen ja tarvittaessa keskustella asiasta Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa.

Kilpailulainsäädännön noudattaminen ETL:n ja sen toimialayhdistysten kokouksissa

- Elintarviketeollisuusliitto ry:n ja sen toimialayhdistyksen kokouksissa noudatetaan kilpailulainsäädäntöä.
- Kokouksista laaditaan esityslista. Kokoukseskustelut pidetään esityslistassa yksilöidyissä asioissa ja huolehditaan siitä, etteivät keskustelut siirry kiellettyihin aiheisiin.
- Ajankohtaisista markkina- ja hintakatsauksista käytäviä keskusteluja tulee välttää, jos niiden perusteella on mahdollista ennakoita kilpailijoiden tulevaa markkinakäyttäytymistä.
- Kokouksen puheenjohtajalla, yritysten edustajilla ja Elintarviketeollisuusliitto ry:n henkilöstöllä on velvollisuus toimia siten, että kilpailuoikeudellisesti kiellettyjä asioita ei käsitellä kokouksissa. Mikäli tällaista esiintyy, on siitä huomautettava ja tarvittaessa keskeytettävä asian käsittely.
- Kokouksista laaditaan pöytäkirja, johon kirjataan osallistujat ja käsitellyt aiheet.
- Kilpailusääntöjä on noudatettava ennen kokousta, kokouksen aikana ja sen jälkeen sekä epämuodollisissa yhteyksissä.

Sallitut aiheet

Edellytyksenä on, ettei keskusteluissa jaeta arkaluontoista tietoa taikka synnytetä yhteismymmärrystä kilpailua rajoittavista menettelyistä

- Elintarviketeollisuuden yleinen viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin kohdistuva edunvalvonta
- Työmarkkina-asiat
- Aloitteet, lausunnot, sääntelymuutokset
- Työ- ja tuoteturvallisuus, ympäristönsuojelu
- Koko alan laadunvalvonta
- Kaikille avoimet tekniset standardit
- Koulutus

Kielletyt aiheet

Kiellettyä ovat keskustelut, joissa suoraan tai välillisesti sovitaan

- Tarjousten tekemisestä
- Hinnoista tai niihin vaikuttavista seikoista
- Markkinoiden jakamisesta
- Asiakkaiden jakamisesta
- Hankintalähteiden jakamisesta
- Tuotannon tai investointien rajoittamisesta
- Boikoteista
- Arkaluonteisen tiedon vaihdosta

Liite 2. Asialistan liitteeksi tarkoitettu ohje

Ohje kilpailulainsäädännön noudattamisesta Elintarviketeollisuusliitto ry:n ja sen toimialayhdistysten järjestämässä kokouksissa

Elintarviketeollisuusliitto ry:ssä toimii useita yritysten edustajista nimettyjä toimielimiä, kuten hallitus, toimikunnat ja ryhmät sekä toimialayhdistykset. Ne toimivat Elintarviketeollisuusliitto ry:tä ohjaavina sekä alan kannalta keskeisiin edunvalvontakysymyksiin yhteisiä kantoja muodostavina eliminä.

ETL:ssa järjestettävistä kokouksista laaditaan esityslista. Kokouskeskustelut pidetään esityslistassa yksilöidyissä asioissa ja huolehditaan siitä, etteivät keskustelut siirry kiellettyihin aiheisiin.

ETL:n kokouksista laaditaan pöytäkirja, johon kirjataan osallistujat ja käsitellyt aiheet.

Elintarviketeollisuusliitto ry on kilpailuoikeudellisesti elinkeinonharjoittajain yhteenliittymä. Jos esim. kielletty tietojenvaihto on tapahtunut liiton toiminnassa, on myös liitto osallinen kilpailusäännösten rikkomiseen.

Vaikka tämä ohje ei ole tyhjentävä, niin sitä noudattamalla voidaan turvata ETL:ssa järjestettävien virallisten ja epävirallisten kokousten lainmukaisuus.

Kiellettyjä aiheita

Elintarviketeollisuusliitto ry:n järjestämässä kokouksissa tai niiden yhteydessä ei saa keskustella eikä muutoinkaan sivuta aiheita, joilla voi olla vaikutusta yritysten tulevaan kilpailukäyttäytymiseen.

Keskeinen arviointikriteeri on tietojen luottamuksellisuus. Luottamuksellista tietoa on yrityksen kilpailu- ja markkinakäyttäytymiseen vaikuttava mikä tahansa informaatio, joka on tuoretta (yli yhden vuoden vanhoja tietoja pidetään yleensä historiallisina ja niiden vaihto on yleensä sallittua) ja jota ei ole saatavissa julkisista lähteistä ja jolla on merkitystä yritysten tulevan kilpailu- ja markkinakäyttäytymisen kannalta, esim.

- hinnat tai tiedot, joista hintoja voidaan päätellä
- ostojen ja myyntien arvot tai volyymit
- tuotantotavoitteet (tuotantoon liittyvät lisäykset tai rajoitukset)
- markkina-alueet ja -osuudet

- tulevat investoinnit
- liikevaihdot
- kustannusrakenteet
- tiedot asiakkaista ja niiden ostoista
- liikesalaisuuksiin luokiteltavat muut tiedot (tekniset ja kaupalliset)

Tiedoista, jotka on annettu luottamuksellisena Elintarviketeollisuusliitto ry:n käyttöön tilastojen laatimista varten, ei saa keskustella kokouksissa eivätkä kilpailijat saa vaihtaa niistä tietoja.

Ajankohtaisista markkina- ja hintakatsauksista käytäviä keskusteluja tulee välttää, jos niiden perusteella on mahdollista ennakoida kilpailijoiden tulevaa markkinakäyttäytymistä.

Kokouksen puheenjohtajalla, yritysten edustajilla ja Elintarviketeollisuusliitto ry:n henkilöstöllä on velvollisuus toimia siten, että kilpailuoikeudellisesti kiellettyjä asioita ei käsitellä kokouksissa. Mikäli tällaista esiintyy, on siitä huomautettava ja tarvittaessa keskeytettävä asian käsittely.

Kilpailusääntöjä on noudatettava ennen kokousta ja sen jälkeen sekä epämuodollisissa yhteyksissä.

Liite 3: Kilpailuviranomaisten tarkastuksista

Keskeiset ohjeet kilpailuviranomaisten tarkastuksia varten

Kilpailuviranomaiset tekevät tarkastuksia selvittäessään kilpailunrajoituksia, kuten kartalleja; jakelusopimuksiin liittyviä rajoituksia, määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ja yrityskauppoja. Yllätystarkastus on viranomaisen selvityskäyttö, eikä se merkitse, että tarkastuksen kohde olisi välttämättä tehnyt mitään kiellettyä.

Kilpailuviranomaiset tekevät yllätystarkastuksia toimialajärjestöihin erityisesti kartelliselvitysten yhteydessä. ETL ohjeistaa ja kouluttaa henkilöstöään tarkastusten varalle, sillä tarkastuksen mahdollisuutta ei voi poissulkea, vaikka kaikessa toiminnassa noudatetaan kilpailulainsäädäntöä. Myös ETL:n toimintaan osallistuvilla yrityksillä tulisi olla valmius toimia oikein tarkastustilanteessa.

Menettelyrikkomuksesta, kuten tarkastusten vastustamisesta tai viranomaisen asettamien sinettien rikkomisesta, voi aiheutua merkittäviä seuraamuksia. Myös tästä syystä on tärkeää, että kaikki osaavat toimia oikein tarkastustilanteessa.

Kullakin ETL:n toimintaan osallistuvalla taholla tulisikin olla organisaatiossaan nimetty henkilö, joka toimii yhteyshenkilönä tarkastustilanteessa ja tuntee tarkastuksen kulun. Myös yrityksillä tulisi olla ohjeistus (vastaanotolle ja muulle henkilöstölle) ja koulutusta tarkastusten varalle.

Mitä ainakin on hyvä muistaa tarkastustilanteessa?

- Ilmoita välittömästi tarkastuksesta tarkastajien nimeämille henkilöille ja organisaatiosi kilpailuoikeudesta vastaavalle henkilölle ja sekä kutsu paikalle ulkopuolinen kilpailuoikeuteen erikoistunut neuvonantaja.
- Pysy rauhallisena.
- Älä tuhoa tai piilota materiaalia.
- Älä tee mitään sellaista, joka voitaisiin tulkita tarkastuksen vastustamiseksi.
- Älä koske tarkastajien asettamiin sinetteihin. Niitä ei saa rikkoa eikä poistaa.
- Varmista, että tarkastajilla on pääsy kaikkiin tiloihin ja asiakirja-aineistoon, jotka ovat tarkastuspäätöksen mukaan tarkastuksen kohteena.
- Huolehdi, että tarkastajat eivät tarkasta materiaalia tai tiloja, jotka eivät kuulu tarkastuspäätöksen alaan, ja että tarkastajat eivät ota mukaansa tällaista materiaalia tai asianajosalaisuuden (legal professional privilege, LPP) piirissä olevaa materiaalia.

- Huolehdi, että käytössä on riittävät ICT-resurssit tarkastuksen läpiviemiseksi.
- Huolehdi, että tarkastajia ei jätetä yksin tarkastettavaan huoneeseen, käytäville tai tarkastettavan materiaalin pariin.
- Vastatessasi tarkastajien kysymyksiin:
 - Varmista, että ulkopuolinen kilpailuoikeuteen erikoistunut neuvonantaja tai ainakin organisaatiosi lakimies on paikalla.
 - Vastaa vain esitettyihin kysymyksiin.
 - Sinulla ei ole velvollisuutta vastata kysymyksiin, joihin annettava vastaus osoittaisi yrityksen syyllistyneen rikkomukseen. Faktakysymyksiin on kuitenkin vastattava
 - Älä spekuloi tai esitä mielipiteitä taikka arvioita.
 - Mikäli et osaa vastata kysymykseen, älä vastaa – tarvittaessa pyydä mahdollisuutta vastata myöhemmin kirjallisesti.
 - Varmista, että kysymykset ja vastauksesi tulevat kirjatuksi.
- Huolehdi, että tarkastajat eivät ota mukaansa alkuperäisiä asiakirjoja ja että organisaatiollesi jää kopiot kaikista tarkastajien kopioimista asiakirjoista ja tiedostoista.
- Muistuta tarkastajia siitä, että asiakirjat sisältävät liikesalaisuuksia.
- KKV:n tarkastusta koskee niin sanottu tutkimusrauha eli tarkastuksesta ei tule kertoa ulkopuolisille.

